ה מ א ס ף

לשני חדשי אדר ה׳ת״ק׳ע׳

א

שירים

מְהַלֵּל שֵׁנָתִי

אַתְּ שֵׁנָה ! מַה נָּעַמְתְּ !
עַל כָּל תַּעֲנוּג רוֹמַמְתְּ !
עֲלֵי עָיִף תִּצְּלַל בִּכְנָפַיִךְ,
תָּשִׁיבִי נַפְשִׁי כִּי תַקָּחֵינוּ בִּזְרוֹעַיִךְ.

אָדָם כָּל הַיּוֹם תַּאֲוָה יִתְאַו,
יֹאבַל יִשְׂתֶּה יִרְבַּד יִשְׂחַק,
אַךְ נַפְשׁוֹ כֹּל יִתְעַב,
אִם הִיא מֵאֲהָלוֹ תִּתְרַחֵק,

הַשְׁבֵּיר מֵעֲלוֹת הַשֶּׁמֶשׁ
עַד יִנְטוּ צִלְלֵי עֶרֶב,
הָרְמָשִׂים יְנַגְּעוּהוּ כְּמַדְקְרוֹת חֶרֶב,
יַעֲבוֹר הַיּוֹם כְּתָמוּל כְּאָמֶשׁ.

לַיְלָה יְהִי יַעֲזוֹב מַחֲרַשְׁתּוֹ,
יִשְׁכַּב עַל מִלֵּא־יָד תֶּבֶן,
מִתַּחַת לְרֹאשׁוֹ יָשִׂים אֶבֶן,
גְּוֹ יְכַסֶּה בִּבְלוֹאֵי כְסוּתוֹ.

לָאַט הַנְּעִימָה! תִּצְעֲדִי הֵנָּה,
תְּזָרִי עַל עַפְעַפָּיו בְּשָׂמַיִךְ,
תְּלוּטִינוּ בַּעֲנַן סַמַּיִךְ,
תְּחַבְּקִינוּ בִּזְרוֹעַיִךְ בְּזוֹרְעֵי אַהֲבָתֵךְ שֶׁנָּה!

„רֵעַ שֶׁקֶר, אֹהֵב בּוֹגֵד הַשֵּׁנָה,
„לְמִשְׁכַּב אִישׁ אוֹשֶׁר יָבֹא,
„אֲבָל לְנֶפֶשׁ נָגוּעַ וּמְעֻנָּה,
„יִפְנֶה עֹרֶף יָמֵאן לָבֹא.“

כֵּן יֹאמְרוּ מְשַׂנְאֶיךָ,
אֲבָל תְּלוּנָתָם לֹא עָלֶיךָ.
אִם רוּחָם בָּיָם וְוֹעֵף,
וְעַל תּוֹלְדוֹתָם לְבָם יְזֵעָף.

כַּנֵּר שַׁמְנוּ כִּי כָלָה,
לְאַט לְאַט יְדַעֲךָ אוֹרֵהוּ,
עוֹד מְעַט יִכְבֶּה כְּלָה,
לֹא יֵרָאֶה עוֹד לַהַב אִשֵּׁהוּ.

עַתָּה שֶׁמֶן עָלָיו יְתַן,
לְאַט יַעֲלֶה הַלַּהַב מֵאֲפֵלָתוֹ,
עַדִי יָשׁוּב יְהִי לְאֶתָּן
נֵר מָאוֹר, מֵאִיר בְּטָהֳרָתוֹ,

כֵּן הָאָדָם מוֹטוֹת הַחֶלֶד עַל צַוָּארֵהוּ,
מִפֶּה וּמִפֶּה צָרָה וְיָגוֹן יְסוֹבְבוּהוּ,
נַפְשׁוֹ עָלָיו יִכְאַב,
וּמִקְצֶר רוּחַ יִדְאַב.

עַתָּה, מִבְחַר הָרוֹפְאִים! תַּשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ,
בְּחֵיקְךָ שְׁנָה! עַתָּה תְּקָחֶנָּה,
עָמֵל וְיָגוֹן אַתְּ תַּשְׁכִּיחֶהָ,
כֹּחַ עֲצֻמוֹתֶיהָ יָשׁוּב לְאֵתָנָהּ.

אַהֲבָתֵךְ שְׁנָה! עַל כָּל רוֹמְמָה,
יְדִידָתֵךְ מָה נָּעֳמָה!
בְּזָהָב אוֹפִיר לֹא תִסָּלֶה,
אֲרַמֵּךְ, וּבִלְשׁוֹנִי אֵין מִלָּה.

הירש ברי"ח מוואלטש.

קינה על קינה

(על משמורר אחד בעל וסכול הסופד את המת זה שרבע שניים בעבירו דיך . . . . . , ורוב חרוזי זאת הקינה מיוסדים על חרוזי קנותיו.)

א — הַמַּשְׁכִּיר קִסְתּוֹ מִדָּם עֲנָבִים,
מַה לָּךְ כִּי זָעַקְתָּ, וּפָנֶיךָ פְּנֵי לְהָבִים?
שָׁמַעְתִּי קִינָתֵךְ וְאֵבֶל יָחִיד עָשִׂית עָלֶיךָ,
מִי לֹא יִבְכֶּה כִּי תִפְתַּח שִׂפְתֶיךָ?
מִי לֹא יָקוֹנֵן כִּי יִשְׁמַע מִפִּיךָ תּוֹרָה?
אַךְ יַעֲלֶה מְנוֹרוֹנֵךְ, וְקוֹלֵךְ מַה נּוֹרָא!
דְּרֹשׁ דְּרִשְׁתְּ וְהִנֵּה שָׂרַף בְּתוֹךְ לוֹעֵךְ,
וַיִּבְעַר בְּקִרְבֵּךְ כְּאֵשׁ, וְתוֹרָתֵךְ בְּתוֹךְ מֵעֶיךָ,
אוֹ מַר תִּצְרַח כְּאִישׁ מַיִן מְתָרוֹנָן,
וּבְעַר כּוֹס עֲנָב כָּל פֶּגֶר תְּקוֹנָן,

וחמת היין יוליכך על ראש ההרים,
משם כינשוף, תבכה על שוכני קברים,
שם הצעק נחי, וכחמור נוער קולך,
עדי תפול ושכבת ועריבה שנרתיך.
לבן ביום נפלך יקוננו כל מוברי יון.
יאמרו: מה נעשה לגפן, ואדם לשתות אין?
והביצרים יתאספו על קברך בהאניה,
ויזעקו: פה נגדע גפן ישראל שורק פריה!
אהה! תמול שמעתיך, לשונך על נדיב חרצת,
בא מים ער נפש, עשות קנה ועצת —
אמנם מה חטא המת, כי תקונן אותו?
מדוע לא קונן הוא עליך טרם מותו?
מח חטא בנו כי שפכת עליו זעמך?
הלא אך על צרור כספו שמת עיניך.
מה יתהלל חוח ביער תפארת עצים,
הבזאת יתפאר כי יהללוהו במושב לצים?
אמרת: „שבת משוש קריה — הבירה"
הלא אתה הבאת היגון העירה,
נהמת: „מה לך כי חצבת פה קבר!"
הודיעני, מה לך פה להלאות בני עבר?
מה חטאנו כי תגע במבחר קבריגו,
תשב במארב לפול על טפסרי עמנו.
ברח לך, ברח אל ארץ אבותיך
שם תקונן והספוד על בתן הוריך,
שתה והערל! ותנה בכוס עיניך,
בטרם אלבש קנאה, ואגלה שמך.

משה פ"פ.

ב

בקורת ספרים חדשים

ספר **זכר צדיק**, כולל שתי דרשות אחרונות, אשר דרש הרב הגאון המפורסם, מופת הדור וכו', כמוה"ר **רפאל הכהן** זצ"ל, אשר היה אב"ד בשלש קהלות אה"ו, **והמספדים** אשר נעשו לו במותו, **ותולדות** איש המופת הזה, מיום הולדו עד יום מותו. כל אלה חברו ע"י חתנו ותלמידו, אשר יצק מים על ידו, אלי עזר ליזר ין הג"ה מו"ה יעקב לבית קצנעלענבוגן, אלטונא תקס"ח, ברפוס האחים המשותפים כ' שמואל וכ' יהודה בון סג"ל.

המחבר הנכבד, מסר לן פי שכיס בדוש, וידיו רב לו, הן בידיעה תורנית ובדרכי הדרשים וחופני דרשותיהם, והן בידיעת הלשון והבניון והלחות, כתן לכו מתכה לחת לפיס, והרחה לכל מבין ידו המחקה בשתי דרכים הללה, ע"י נעים מחברתו **זכר צדיק**. והנה הוא חלק ספרו לשלשה חלקים, (א) שתי דרשות לחרונות מהנאון המנוח הנ"ל, (ב) המספדים הנעשים לו במותו, (ג) ותולדות חייו; וקרא שם פרטי לכל חלק, ושם פרטי לכל חיטי החלקים. ככה לדרשה שלפני האחרונה **ציון במשפט**, ולאחרונה **תורת חסד**, ולהספד

ולהספד לאחר ספד הרב הגאון הגדול המצוח כמוה"
לבי הירש זצ"ל, קרוי מספר המרורים,
ולאחר ספד גיסו הרב הגאון מוה"ר בנ"ק קרוקטשין:
צבי לצדיק, ולאחר ספד הוה עלמן: הגיון לבי,
ולתולדה קרוי בשם מעללי איש. (— ותמוה
יחמה כל מסכיל על החכם המחבר הזה, כי ירד מתעלתו,
וילמד גם הוא בהרגל לא נלמה, להרבות בשמות פרטים
לעניינים הכללות ומספיק להם שם הכללי. והמהנג
כמנהג המחברים החדשים, המה יתנו שם פרטי גם
לספרי בניהם הבעתקים מהם, וגם פורטים עוד בשם
ההקדמה, לאחר יקדימו להם. ועל זה נאמר: פרט לאחר
הכלל לימו אלא למעט. למנהג הים טוב טעם ודעת
כמחבר הזה, הי' לו להתרחק מבעלי שמות כאלה. —)

והנה לין לנו מקום חפץ ודבר דבר, ולא דין ומשפט לנו,
לבקר לחקרי לימות הדרשות והספדים הנזכרים באלה,
לאחר סגנון אחד לכלם, רק זה מעמיק וזה מרחיב, זה
יחדד וזה יחדה, זה בורר וזה מעורר, וכלם לתורה יבקשו,
לברר ללבן ולגלות עמוקות במאמרי חז"ל הקדושי', ולבנ
בסוד מדרשיהם. עליהם ישפטו התוכייס, ויבקרוהו
הדרשנים. ומעולם לא עדה על עדה זה בעל ההגיון
ולחות, לעבור עליו בעין בקורת.

לאמת על מעללי איש תדקק עין ויבחן לב
המבקר, היא התולדה, וסיפור קורות הגאון המצוח,
ימים גדול הכ"ל, לאחר נבעה מעט סופר מהיר, וממתק
שפתי חכם. ומי כמו המחבר הזה יודע יותר כל
מלפוני מסתרי הים המופת הזה, הן במקרות ותלאות
חיין, והן בהכנותיו ומדותיו בהיותו בודד בחדריו, או
בחברת בני ביתו? הלא הוא המתופף בגל קוריתו ימים

לבים

רבים, אתו היה לו לאמה, והוא היה לו לבן, גו' ולאמה
כפשוטו ופשוטו לבו. ובקץ ימים לא זז מאדו, והוא "יקק
מים על ידו". וכללות כחו לעת זקנתו, ואור עיניו אין
לחתו, על פיו קרוי ושכה, ויהי לו לפה, וכמו נוף לכפשו
המסולאה. ובעין פקוחה, ובשכל זך וחרוץ (אשר זה
חלקו) בחן אדון כל הימים. והנה כל אשר רואה ושמע
המחבר מקורות עלומי הגאון המנוח ז"ל, הן מפיו, או
משפתי זקניס אשר היו בני גילו, או אשר ידע ורואה
בעיניו ממעשה חייו בתחרית ימיו, כל אלה יספר לכו
בתמרים נעימים ונחות לשון עד להפלא, ודברים יוצאים
מלב ונכנסים עד חדרי לב. ובלוח אל סמוך התולדת
בחיבות רבות מלאות מוסר השכל ודעת האדם, כלן
נכוחות וישרות למוצאי מדע. ואם אמרתי אשתקה לך
למשל ודוגמת המקומות הנבחרים, הלא עלי להעתיק
הספר מעללי אדם כלו, כי כלו כעיס לף יפה.

לף למען הסרגל תניע לפניך פה מון אחד, ככתבו
וכלשונו, הלא הוא אשר הרהיב בנפשי עוז, ויעורר את
לבבי כפלים. (מעללי אדם דף ה' עמוד ב') בזכרו המחבר
מעלות ומדות המנוח הגדיק זצ"ל, יאמר:

"ואם בדברי נגדה ומוסר — ה' היועץ בפשות לבדו
יודע, כמה בפשות הסיב לאל בכל המדיבות אשר הופיע
לורו עליהן בתוכחתן ובמוסריו המלהיבים. רבות שמעתי
וגם ידעתי אשר פעל ועשה כלא. אחת היא אשר אמרתי,
אלילה לי לכחד ממך את אשר ידעתי אני, כי גדולה היא
בעיני. בחתת הגביס אשר ישב על כסא הרבנות בק"ק
פינסק, דרש בשבת שובה ברבים על עושק היא את רעהו,
והביא הכתובים ביחזקאל "אבל ישיב רשע גזלה ישלם
וכו'" שם העיר את כל אחתו ואת ה' אשר בערה בקרבו,
על כל המעותים משפט, ועל עושק רש ובזל והחמס אשר

בכפיהם

בכפיהם. ויתמהו כל העם איש אל אחיו לאמר: הכמלך
פזה איש מסר רוח אלהים דובר בו, ומלון על לשונו.
ויהי מתחרת היום ויבא איש אליו בדמעות שלים, ויאמר
לו אדבר נתר לי מלוך אדוני איש אלהים! הכה זה לי
עשרים שנה כמלאה נזלת שותפי בידי, בערך עשרים
זהב, והשותף ההוא ליכזו, כי הלך לעולמו, והניח בניו
אחריו. ועתה הנה שמעתי תמול את מוסר אדוני ואת
תוכחתו, על כן השקט לא אוכל, ואתתי אל לבי להשיב
בגזלה ליורשיו. אכן גוש אלי מפניהם, וגם ירא אכבי
אותם, פן יניאוני ולא מלאה ידי דבר בחת. ויבקש
מאתו לתת להם חמשה זהב מסר הביא בידו, ולהבטיח
להם להשיב המותר, וכל אשר ימצא עוד בחשבונו תוך
השנה, מבלי הגיד להם, כי הוא התשיב, ולדבר אל לבם
למחול לו העושק אשר עשק אותם בכל השנים האלה. ויהי
בשמעו וישמח לבו, ויתאמץ מאוד על הדבר, ושרש כלות
השנה השיב להם את כל העושק ההוא, ועד היום לא
נודע לזולתו שם המשיב."

"אם בחכמה ועצה — מי הקשה אליו וישלם? על
דברתי! כל הימים אשר הייתי עמו לא ידעתי גם אחת
ממועציתיו אשר יעץ ולא בעשתה והצליחה, כי חכמת
אלהים בקרבו, וכל אשר היה עושה ה' הצליח בידו. גם
כל שיחותיו הרים לה', והיו קדש, כלם מלאים חכמה
וידעת ה'".

"ואם לכח אמיץ — הנה הוא כי אמיץ לב בגבורים,
לאשר מתלעות עול, להשיב רשים מעון, אין אם ראה ביד
איש חסון כאלוהים, במה נחשב היה לו? לחזוב אשר
בקיר או לירק השדה. אמץ את לבבו ומשר כפשו ומאודו
להוליך בלבו מפיו, בז לכל מפחידיו, שחק על כל
מתקוממיו וילעג למו, לבו נכון בטוח בה' אשר הצליח

לחסיד לו, כי ה' לא יעזוב את עמו מפני שמו בארץ, ועל כן כל כלי כומר עליו לא יצלח. סוף דבר כל לומיו השלימו עמו!"

כה דברו בקם ההבה מלאים חן ומפיקים כוגה בכל הספר. אך אתים ים לי לטעון על המחבר. ראת, כי חלק סיפוריו במכתבים ואגרות. על מה זה? ליזה התועלת תלך ממנו? ובהפוך הוא, כזה מוצא מרוצת הקריאה, ומגלגל החבור. ואו היתה רוצת האגרת בפועל החרשתי (כי יגלה התועלת לשמוע לקולי חכמים שוכים, ולפקבי מכתב שוכים); אך משוני הלשון והמליצה בתיכו באגרות בללה כי כלם מרועה אחד כתבו. שכית, מדוע לא הוסיף המחבר לספר לנו דברי מעשה מלדקת הגאון זצ"ל? הכה כפי אשר יספרו הלבשים איש אל רעהו, היתה שכלת הבלע לאת ממכיות תמדת מדותיו היקרות. כי כן יספרו (ורחוי לחקקה על ספר לאות ולזכרון), כי פעם אחת נתן לו עשיר אחד מתת כסף הרבה, לכלכל ביתו, והמכוח הקדוש ז"ל לקח את הכסף ויטמנהו בארמונו, ולא נגע בו. ויהי לימים ויבוא העשיר אלין בדבר ריב אשר לו עם אחד, ויאמר המכוח ויקח את הכסף מארמונו ויתן לו ויאמר: בתחלה קח הכסף-זה, ואחר תשפוט ביניך ובין ריעך. — כואת וכואת יוחק בעט ברזל ועופרת למשל ולמוסר. אשרי הדור שככה לו!

קולם די לנו בלדקת הלדיק הזה, הכודעה לנו מספר מ ע ל ל י ם, די לנו בקריאתו לותו להיותנו מקבלים קבלת חכמה ולדק התוצמים יחד בלב המכוח הגדול הנ"ל ולחפוץ בכל לבנו להיות כמוהו. ומי יתן והתאמץ החכם ר' אליעזר הנ"ל יותר להפיץ ספרו זה ביעקב, ולחלקו בישראל, כי אך מעטים כמלאים מספר זה בערים אחרות חוץ מעיר מושבו.

— — ם

בשורת ספרים חדשים

בעיר לבוב (לעמבערג) נדפס עתה שנית ספר לשון למודים, תתבאר בו דרכי המליצה וחקיריה ע"פ מספט הגיון והלשות, מאת הגאון המלאכי החכם הכולל והמשורר הגדול מוה' משה חיים לוצאטי ז"ל. הספר הזה הוציא המחבר בחייו וכדפס פעם ראשונה בעיר מאנטובה, שנת ה' תפ"ז, ועתה הובא שנית לדפוס הכ"ל ע"י חכם אחד מקרית בראד, אשר מעבותיתו לא חסר רק רמזי לותיות שמו: ב' ג' מבראד: הנם כי ידיו רב פעלו בהוצאה החדשה הזאת, כי הוסיף עליו הערות יקרות ורבות למד, והקדימה לחת מלאה לקח טוב מהתחלקות מיני השירים, ונלוה להם משלים ודוגמאות משירים שכיס לף חדשים, אשר כל קורא לותם התענג יתענג בהם.

ולאחן בחן כליגה לפניך, קורלנו המהוב! ליזה ניוכים מהקדמה הזאת, למען תדע לדון המלאכה, אשר בה תעמול יד המוליך הספר הכ"ל, ואשר שלוחה היא לנו מהחכם ב' ג', וכה לאמר:

„מחבר ספר הזה, הרב המובהק, המקובל האלקי, המשורר הגדול, החכם הכולל מוה' משה חיים לוצאטי, הוא לאחד מגבי עליה המעטים: כי לא רבים יחכמו כמוהו, להיות ידם בכל, בכנלה ובנסתר בחכמות וידיעות, ככרלה מספרין הנחמדים, וכנודע משמעו, המשמיע תהלתו ומספר כבודו. גם הגאון המכובה יעב"ץ, אשר דרכו תאז להכות בשבט בין לת כל איש אשר לינגו יאר בעיניו, ומאתו לא יגלה תנופה, הרבה לספר בשבחו של הרב החכם הכ"ל, והעיד

עליו בספרו תורת הקבלות, שהי' בקי בכל חלקי תורה, ובכל חכמה ומדע וכו'".

"ותכלית הספר הזה הוא ללמד דרכי המליצה וחוקותיה, ומי יורה דעת גדרי המליצה יותר מהחכם המחבר הלזה? מי כמוהו מורה? הלא זה משה הלוים כתב ספרו לישרים רוזהלה, אשר כבר מודע לשם ולתהלה, ובחרץ חין ערכו, כי יקר הוא מאוד. וגם בחבור אשר לפנינו ככל מעשי ידי אמן, את הכל עשה יפה וכסדר נכון, ע"פ חקי ההבנין והצחות. ומשלין אשר הביא לדוגמא מספרי קדש ומהתלמוד, כלותיהם מתוק, כלם נכוחים וישרים, מסכימים ומכוונים לדברינו, וכו'".

"והנה בתחלה עלתה במחשבתי להוסיף על הספר הזה הלמוד מזמיני השירים ממחלוקותיהם, ולבאר ע"י לקט שושנים ופרחים ממיטב שירי לשונכו, חדשים גם ישנים. לך נחמתי ולא ספקתי זמתי, יען מסתי על הוללות הדפוס, כי מי הוא לידי יתקע, שיסוב לי לף הכסף אשר הוללתי על ההדפסה הזאת? הלא ידעתי עד כמה מגעת לתבת החכמה ודודאים, בזמננו זה".

"לאמר בכל זאת הואלתי לבאר הלמוד ממיני השירים בקצרה וכו' וכו'. וזה מקרוב נסיתי לכתוב על ספר משפטם, וחקותיהם, ומקומם ליום. לך מעמדי ומלאכתי ובדילת נופי, לא כתבוכי לבצע מעשי. לולם כל הכמלא בידי לפניך, קודש הלמוד! לדוגמא, לולי ייטב בעיניך, והיה זה שכרי".

"ובטרם החלי, לבקש מידידי הקורא, לשפטני בצדק ובמישור על דבר זיוה שמות זרים, שקראתי לשירים, הלא גם החכם המחבר לוצאטי היה מוכרח להשתמש במלות זרות ובכנויים קשים לפתן, כאשר ירמה

הקורא

הקורא בספרים הספר: לך מה לעשות? בלא כל מלות
הפסקמיות (קונסטרוקטיר) בטרם היותם רגילים
ומנורים בפה, כמו זר בחשבון."

„ועתה נבוא לפרד מיני השירים, ולבאר מעשטס
בקליה, ואומר:

השיר מתחלק לשני סוגים, הסוג האחד נקרא
שיר ספורי, או הגדיי (דיא עפישע פּאעזיא),
והוא, כשהמשורר מדבר בעדו, ומספר או מגיד בשמו
איזה דבר ועכין בדרך שיר. והסוג השני נקרא
שיר וכוחי (דיא דראמאטישע פּאעזיא) והוא,
כשהמשורר עם כפי אחרים איזה ויכוח או דבור, כאלו
כדברו איש אל רעהו, על פי דמי השיר. ומלבד כל אחד
מהסוגים הנזכרים כולל מיני שונים, וכל מין
מתפרד לכמה פרטים."

„והנה מיני הסוג הראשון הם:

א) ספור פיוטי (דיא עפּאטישע עראצעהלונג),
הן יספור איזה ענין אמתי או בדוי, והמשקפה
הראשית והעיקרית היא להנעים הספור לכפש השומע,
ע"י דרכי המליצה ויפויה." — — — (פה ידבר
המחבר בטוב טעם ודעת מההבדל שבין המליצה והשיר,
ובין הדבור הפשוט)

„ועתה נבוא לבאר פרטי מין השיר הזה, והם:

1 משלי שועלים, או משלי עזאפע
(דיא עזאפישע פאבעל), שיחות חיות ועופות ודקלים
ודוממין הם ע"פ רוב תוכן המשלים האלו, ויספר מהם
במחלט איזה שיחה או מעשה פרטית, ומתוך הספור
יקומת או יולד איזה מאמר מוסרי כללי וכו'."

„והנה המשל של יותם (שופטים ט' ו') הלוך הלכו
העצים וכו', ומשלו של נתן הנביא (שמואל ב', י"ב)

שכי

שכי לכעים היו בעיר לחת וכו' (?), וכן המשל של השועל והדגים לר' עקיבא (ברכות ס"ו, ב), וכמה משלים בתלמוד ובמדרשים, וכמו כן המשלים שבספר משלי שועלים, מר' ברכי' הנקדן, ובניס בספר משל הקדמוני, ובן המלך והנזיר, ובספר המאסף, ומה ממין הזה.

2 משל הודה (מַשעגריע). כן כנהו השלם ר"י בר"יל ז"ל בהקדמתו לספר תהלים, והחכם לופמני קולמו הערטיק מרמיז, ולולי יותר כאות, לכנותו ספור מושאל, או מאמר מושל, כמו שאנחנו קוראים לשם דבר לחד, שכוונתו מתחלפת מהורלתו העלמית שם המושאל, כן יכין לדבר ולקרוא מאמר או ספור שלם שכוונתו מתחלפת ומשונה מהורלתה, מאמר או ספור מושאל».

(פה הניח המחבר כמה משלים (או משלי חדה לפי כנויין) מספרי תכ"ך).

3 שיר גבורים (רוּח העלדען; געדיכט, עפּאָפּעע)

השיר הזה יוסר על גבור מלחמה, לים זרוע, כניר כח ואמיץ לב בגבורים, חרף נפשו למות ליסע עמו וארץ מולדתו, או על לים חיל ירלו מלהים, גבור לכבוש את יללו, לים מופת לרבים, מלוין וגדול מלחיו במעלות ובמדות. והנה המשורר יספר בשיר כזה, קורות החדם הגדול הלו, ודבר גבורתו וחין ערכו, לם לכח אמיץ הנה וכו' וכו'. — — גם יטפול לספורו שאר ספורים כלים קטני ערך (עפּיזאָדען) המלטרפים עם הספור הגדול, לך בלי לחץ ודחק. — — —

ב) שיר ציוני (רוּח בעטרייבענדע אדער שילדערנ; דע פּאָעזיע), תבל ומלואה המה נושאי השיר הזה

הזה, כל אשר אתה רואה הן בעין בשר, והן בעין השכל והדמיון, אם שימלא הכפס עוכג, או ירצה התרוממות, או פחד ובלהה, כל זאת יכלה למלאכת שירך. כאות דשא, יער וכרמל, שפלה והר, לפיקים וגליות, שדי חמד וכל חלקה טובה; גם ארץ ליה ושממה, גלמות מלא סדרים; לגוכי בשן רמי הקומה, שחום מזוקן, הוכד לארץ ממרחם וכו' וכו'". — — —

"וכה לך שתי דוגמאות ממין השיר הזה, המעוררות לימתה ופחד והשתוממות. לחת היא ביעשיה (ל"ד) :וכהפכו נחליס לזפת וכו' עד לך אם הרגיעה לילית ומצאה לה מכוח וכו'. הדוגמא השנית לדעתי אין ערוך אליה, והיא בחזון נחום האלקושי (נחום ג') מנן גבוריהן מלרם וכו' עד ופכי כלם קבלו פלרור וכו'" —

"ועוד סגנון אחר, והוא בדרך לחוק והיתול בעובדי אלילים, הוא בדברי ישעיה (מ"ד): חרש ברזל מעלה וכו' עד חמותי רלתי לור וכו'".

"ואולם השיר (תהלים ק"ד) ברכי נפשי את ה' וכו', מלייר תפארת הבריאה ומחמדיה, וכליל הוא ביפיו.

"ובין המשוררים האחרונים חבר הרופא ר' אפרים לונשטיי שיר נעים מזה המין, ויהי שירו נעימת האביב, וזה לך לימה בתים: הנה האביב הגיע וכו'"

"גם במאסף תשנת תקמ"ה (חודש כיסן) נמלא שיר האביב יפה; לך בלי משקל וחרוז. אמנם במאסף החדש תשנת תקס"ו נמלאים שירים כאלה במשקל וחרוז, על ארבע עתות שנה, וכלם מחמדים."

"ואלינה לפניך לימה בתים משיר על הסתיו, שהוא היפך האביב:

נצבו כגד גוזלים, קפאו מי פלג, וכו'

(ראה במאסף תקס"ו, חודש טבת.)

ג) שיר למודי, (דאס לעהר־גערידט) מלמד להדס דעת לזה דבר חכמה ומוסר, לו מוסר השכל, לו מלאכת מחשבת וכו' — — (פה המדריך המחבר בפרטי מין השיר הזה, והביא דוגמאות מהנ"ך, מספרי משוררים ישנים וחדשים ובסוף דבריו יאמר:) ובימינו כפלאות עשה המשורר הגדול הרב ר' כפתלי הירץ ווייזל ז"ל בשירי מוסר. וכמעט בכל לחד משיריו השתדל לספר בשבח החכמה והמוסר ויראת ה'. ולדעתי זו היא תכונת שירו, המלייכו ומבדילו (דאס קלאסישע ווערק פֿאָעזיע). כי לא יגביה עוף, ולא יעלה לשמים שירו; לומנם חבלים כפלו לו בבעימים, שירו מלאים חן והדרת קדש (דאס משוגה מוזר פֿייחלויפֿקייט) וכו'. — — —

הלא לך קורא אהוד! מעט ידעי ומעט דבש מן מתקי הקדמה הזאת, וכדי היא להיות כלוה לספר לשון למודים מלומדי הנדול. ומה ההערות לספר הזה מלאות למד ודעת; ושמח תשמח לקרות החבור הזה. וזאת לדעת, כי מוציא זה הספר לא הרפים ממנו לך מרבע מלות ספרים (עקסטראקטען) ומי בכל קורלי המלאכה יחפוץ לקנותו, ינא אי, להודיעני שלמתו, ולכבי חוליעהו בעת השלם המלאכה, כמה יניע ערך מחיריה, אשר לא כודע לי עתה טרם כלות המלאכה הנ"ל.

שלום הכהן.

ספר ירמידהו, עם העתקה לאכנזית ובאור, הנדפס בעיר פיראדע אלער, מיטן פיראדעלרפער, יצא בקרב הימים מתחת מכבש הדפוס.